

19.01.2023

Kan nye Brexit-forhandlinger medvirke til at få Storbritannien ud af kaos?

Fremskridt i Brexit-forhandlingerne øger håbet for enighed om handelsrelationer mellem EU og Storbritannien. Der er dog fortsat mange udfordringer, og om aktører finder hinanden denne gang er uvist.

Skrevet af

Jan Høst Schmidt

📞 +4553762708

✉️ jhs@thinkeuropa.dk

Anders Overvad

Resume: Efter 3 års næsten hop på stedet gør Storbritannien og EU nu små fremskridt i forhandlinger om deres fremtidige handelsrelationer. Forhandlingerne finder sted på baggrund af en skrantende britisk økonomi og strejker i sundheds- og transportsektoren. Befolkningens tilslutning til den konservative britiske regering og til Brexit-beslutningen fra 2016 er rekordlav. De Konservative har fortsat store interne stridigheder om, hvordan Brexit skal håndteres. Ligesom en endnu ikke vedtaget lov om i udgangspunktet at afskaffe ca. 4000 EU-love uden nødvendigvis at indsætte ny britisk lovgivning i stedet kan skabe gnidninger i forhandlingerne. På den baggrund er der betydelig usikkerhed om EU og Storbritannien denne gang kan finde sammen om varige løsninger for deres fremtidige samhandel og politiske relationer.

Storbritannien og EU forsøger nu at reparere på de tyndslidte relationer skabt under de tidligere britiske premierministre, Boris Johnson og landets kortest siddende, Liz Truss. Forhandlinger om den kontroversielle Irske Protokol, som er et centralt element for at fremtidssikre smidige handels- og politiske relationer mellem Storbritannien og EU, er ved at blive genoptaget. De to parter vil gerne have forhandlingerne på plads senest 10. april i år for at kunne markere 25-året for fredsftalen i Nordirland uden risiko for fornyede konflikter i Nordirland.[1](#)

Som optræk til forhandlingerne har der været positive tilkendegivelser om politisk vilje til kompromis fra flere parter inklusive den irske premierminister Leo Varadkar og den britiske udenrigsminister, James Cleverly. Selv Labours leder, Keith Starmer er taget til Nordirland for at bakke processen op.[2](#) Der er også berammet et topmøde d. 10. marts mellem den nye konservative premierminister Rishi Sunak og den franske Præsident Macron, det første af sin art i fem år.[3](#) Både Irland og Frankrig spiller en stor rolle for at sikre opbakning blandt EU-landene til en revision af de aftalte handelsrelationer mellem EU og Storbritannien.

Forhandlingerne finder sted på baggrund af en voldsom økonomisk og politisk krise i Storbritannien med vilde strejker i transportsektoren og den offentlige sektor, især inden for sundhedssektoren, hvor strejke blandt andet hos ambulanceførere udløser rapporter om dødsfald og kriselovgivning om sikring af nødberedskab.[4](#) Avisen Financial Times peger på, at dødeligheden stiger i Storbritannien bl.a. som følge af års konservativ sparepolitik i den britiske offentlige sundhedssektor. Man skaber ikke reformer ved at ønske et amerikansk lavt skatteniveau og samtidigt nyde en europæisk livsstil, skriver Stephen Bush, redaktør ved avisen.[5](#)

Med vanlig sans for at anbringe sig selv i midten af de ophedede begivenheder og puste til gløderne udtalte Boris Johnson den afsatte konservative premierminister, at

de konservative skal gå til valg på "et lav-skat og globalt Storbritannien" med skattelettelser og en tilsidesættelse af Den Irske Protokol – som han selv forhandlede på plads – som centrale elementer.[6](#)

Boris Johnsons udtalelser er udtryk for, hvad store dele af det britiske konservative parti står for, og afspejler de stridigheder, som findes internt i det konservative parti omkring fundamentale politiske spørgsmål som den økonomiske politik og Brexit. Det store spørgsmål er derfor fortsat, om de konservative er i stand til at finde intern enighed om vejen frem for britisk økonomi efter Brexit, som kan holde sammen på partiet, Storbritannien og fremtidssikre de økonomiske og politiske relationer med EU. Storbritannien og EU har brug for hinanden, ikke mindst i en situation med en krig i Europa.

Briefet opdaterer nogle hovedelementer i den økonomiske og politiske udvikling siden Brexit i relationerne mellem Storbritannien og EU, herunder nogle udfordringer i forbindelse med de igangværende forhandlinger om Den Irske Protokol.

Storbritanniens økonomi halter efter resten af G7

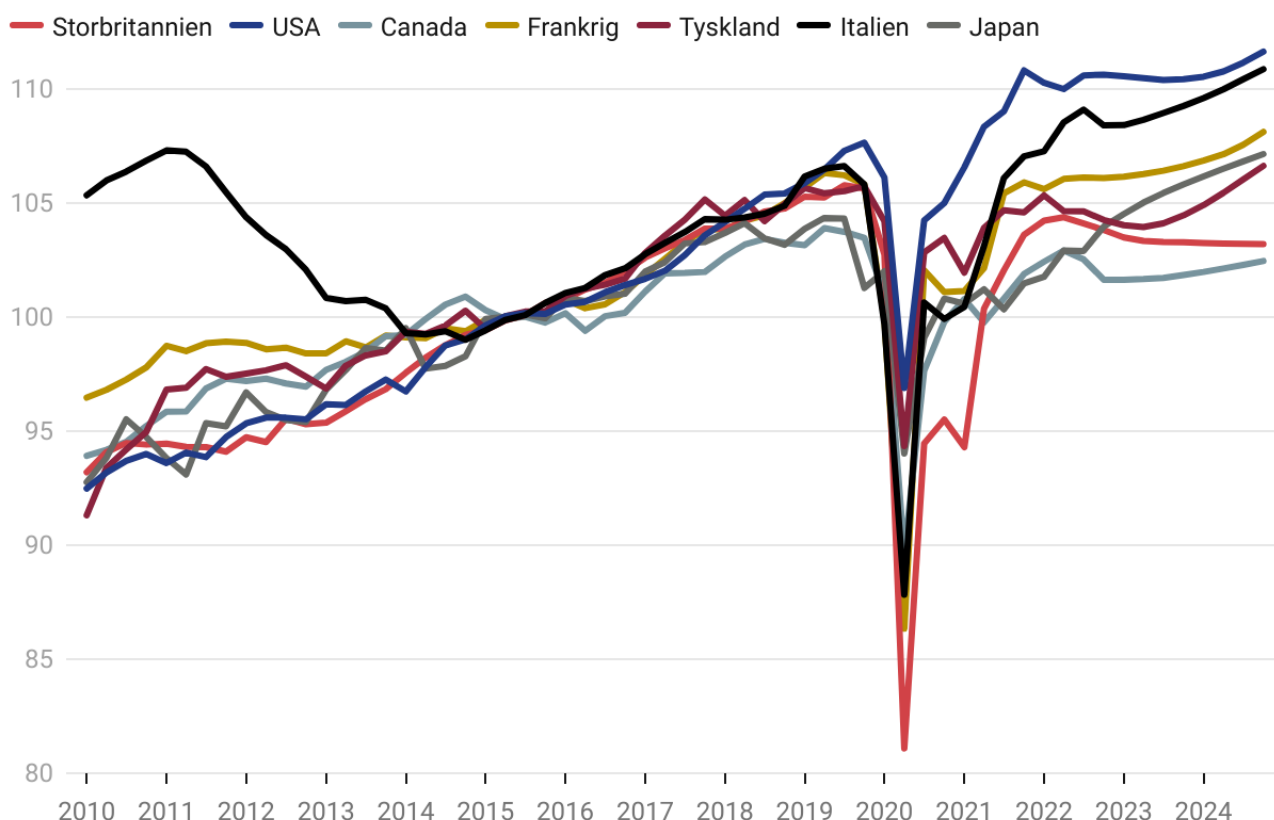
I Storbritannien er der stadig stor debat om de økonomiske konsekvenser af Brexit. En række uafhængige økonomer, bl.a. Office Of Budget Responsibility, OBR, fastholder, at Brexit på sigt vil føre til tab af økonomisk vækst.⁷ En undersøgelse fra de to britiske tænketanke, UK in a Changing Europe og Center for European Reform peger på, at Storbritanniens arbejdsmarked siden Brexit netto har mistet 330.000 arbejdstagere fra udlandet, ikke-EU og EU.⁸

Da Storbritannien først rigtigt forlod EU i 2021, er konsekvenserne også først nu ved at folde sig ud. Indtil videre kan man konstatere, at Storbritannien halter efter de andre G7 lande, hvor Storbritannien tidligere var blandt de førende, hvad angår økonomisk vækst jf figur 1, er man nu blandt bundskraberne ifølge OECD's prognoser.

At Storbritanniens økonomi halter efter blandt G7-landene er en vigtig pointe i den britiske debat, eftersom store dele af de Konservative hævder, at Storbritannien efter Brexit vil kunne profitere af sin frihed. Det ser indtil videre ikke ud til at være tilfældet jf. figur 1. Det skal tilføjes, at pandemien har ramt alle G7-lande, og det derfor ikke entydigt kan udledes, hvad der skyldes Brexit og hvad der skyldes coronakrisen.

Figur 1. BNP pr. indbygger i G7-landene

Indeks (2015 = 100)

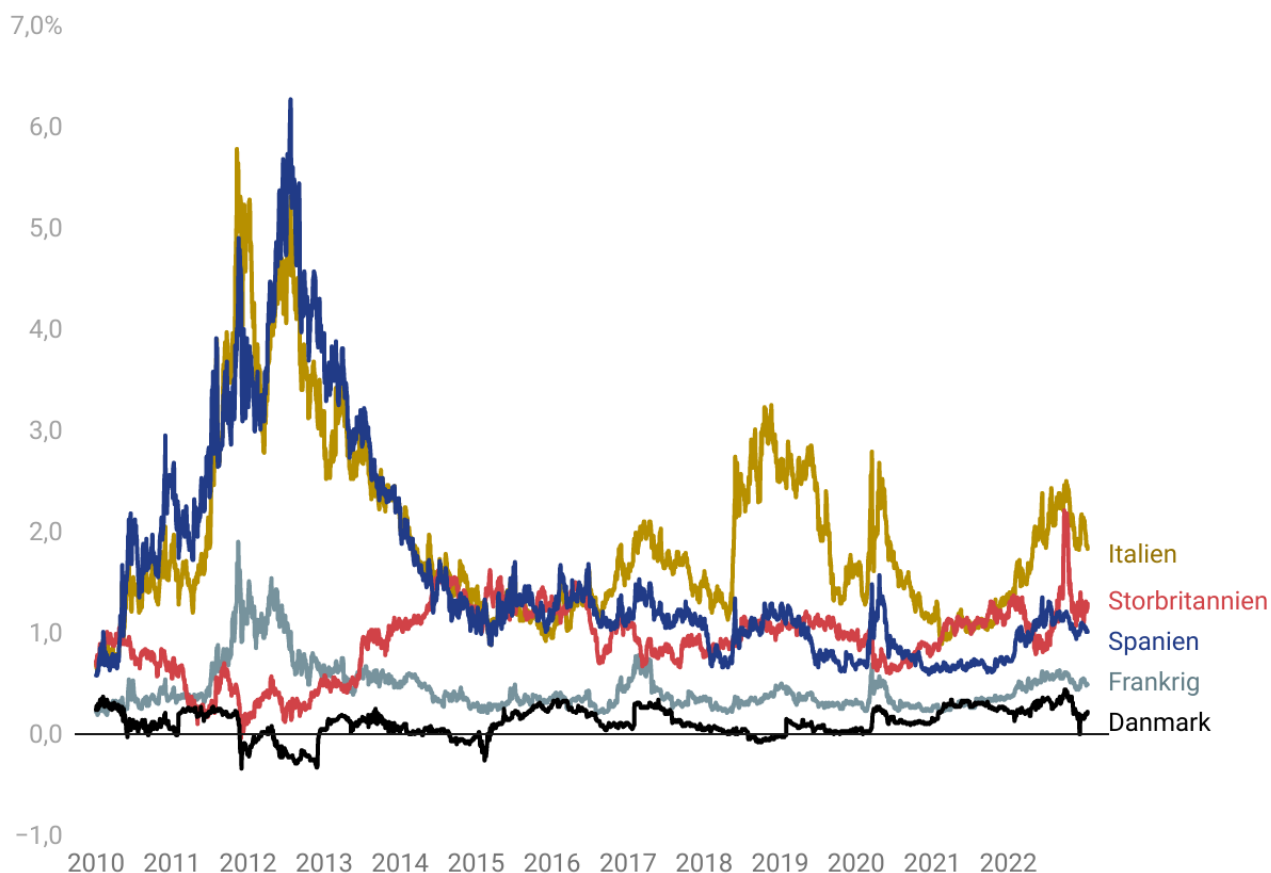

Note: tallene er PPP-justeret.

Kilde: Tænk tanken EUROPA på baggrund af Macrobond • Lavet med Datawrapper

Væksten i BNP per indbygger i Storbritannien udvikler sig ligesom i Italien langsommere end i resten af G7-landene. Storbritannien kommer således ligesom Italien langsommere ud af Covid-krisen, og dets BNP i 2024 forudses at ligge lavere end BNP for 2019, altså kommer man ikke tilbage til det velstandsniveau man havde før pandemien. På kapitalmarkederne er rentespændet mellem den 10-årige tyske og britiske statsgældspapirer nu steget til 120 basispoint, kun overgået af italienske 10-årige papirer med en spredning til tyske papirer på 163 basispoint jf. figur 2.9. Selvom en del af rentespændet kom fra investorernes negative modtagelse af Liz Truss' ufinansierede skattelettelser i efteråret 2022, så er spændet stadig højt og angiver en vedvarende mistillid til den konservative regerings håndtering af den økonomiske situation.

Figur 2. Rentespændet for 10-års obligationer ift. Tysklands rente

Kilde: Tænk tanken EUROPA på baggrund af Macrobond • Lavet med Datawrapper

Om det skyldes Brexit eller usikkerheden om den økonomiske politik efter Brexit er svært at sige. Men vi kan indtil videre konstatere, at Brexit bestemt ikke skaber en bedre økonomisk situation for Storbritannien end tidligere i forhold til de andre G7-lande.

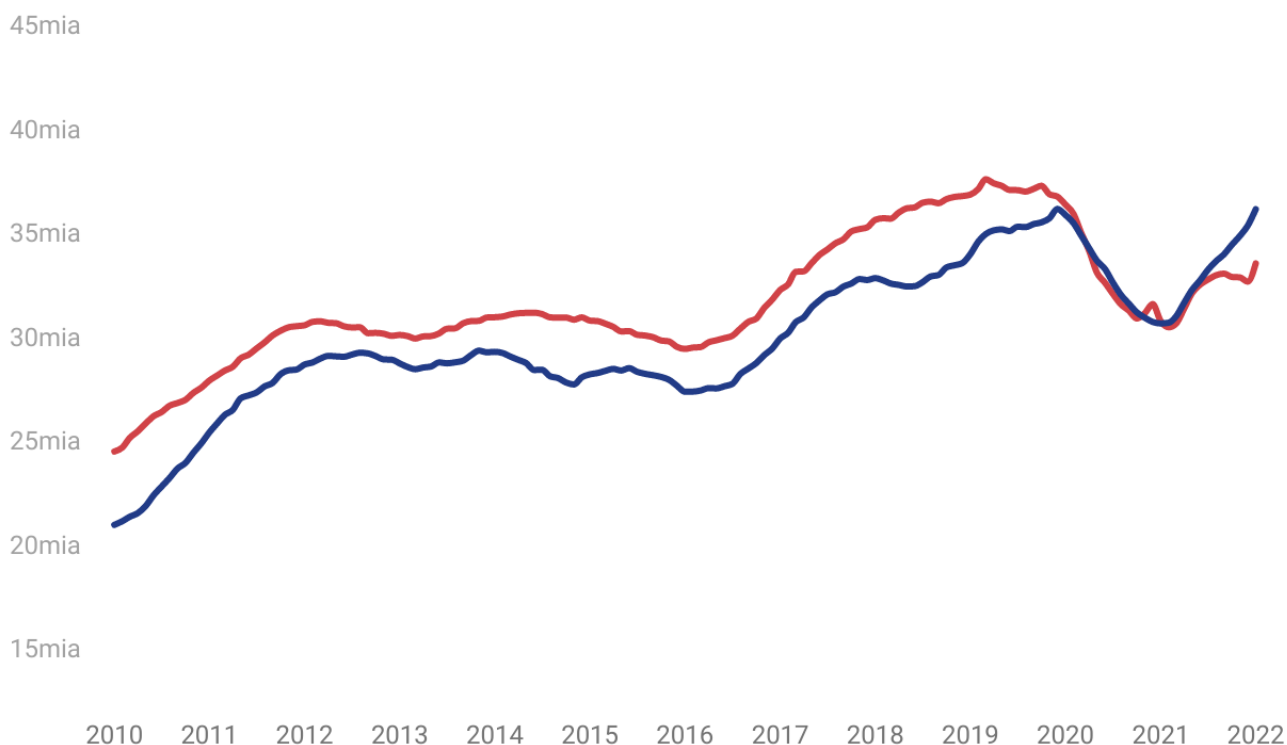
Storbritannien og EU's indbyrdes handel får mindre betydning efter Brexit

Samhandelen (varer) med EU får mindre betydning for Storbritannien i forhold til samhandelen med resten af verden, men Storbritanniens totale samhandel med omverdenen, inklusive med EU er stigende efter pandemien som vist i figur 3, som viser udviklingen i Storbritanniens samhandel med varer med EU og resten af verden.

Figur 3. Storbritanniens handel (import og eksport) med EU og resten af verden

Opgjort i britiske pund (£)

— EU — Ikke EU-lande

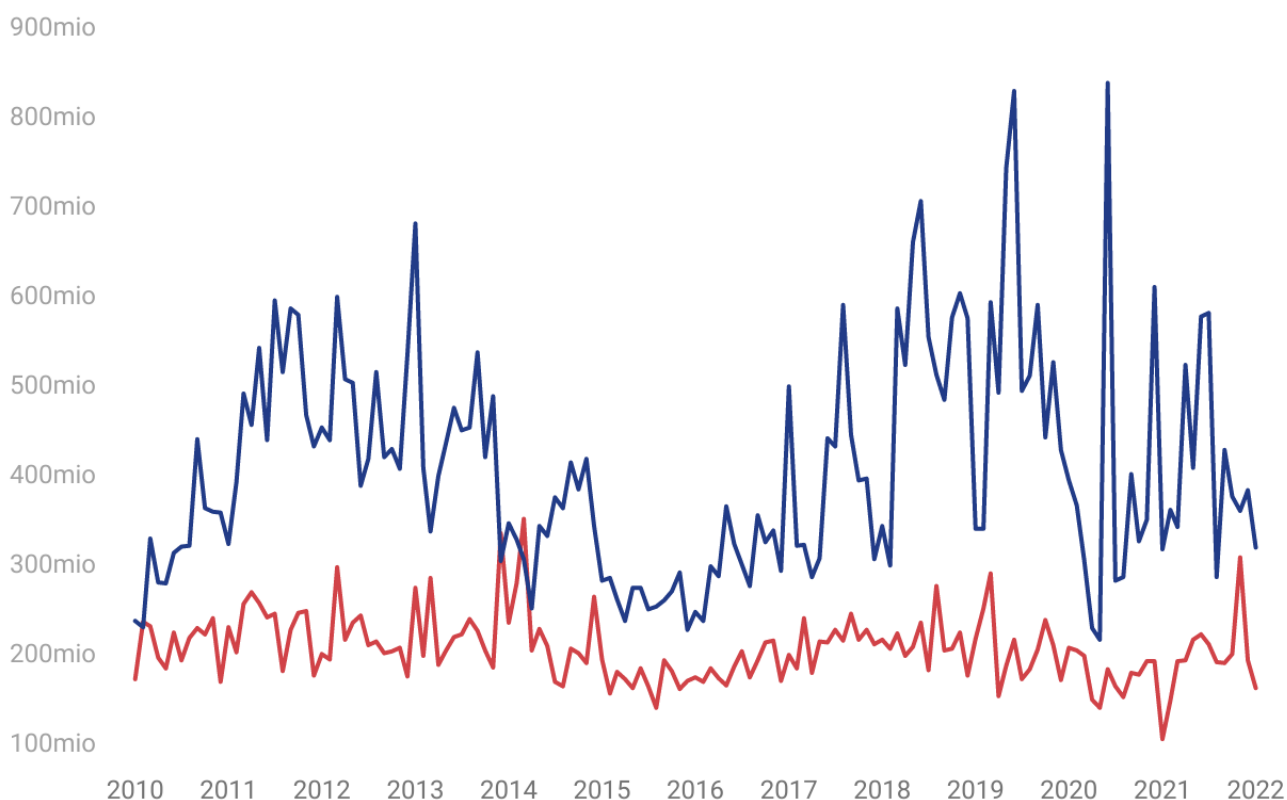
Kilde: Tænkertanken EUROPA på baggrund af Macrobond • Lavet med Datawrapper

Indtil videre har Brexit ikke haft den store effekt på niveauet af samhandelen mellem Storbritannien og Danmark, som det fremgår af figur 4 over samhandelen for varer mellem Danmark og Storbritannien.

Figur 4. Storbritanniens handel med Danmark

Opgjort i britiske pund (£)

— Eksport til Danmark — Import fra Danmark

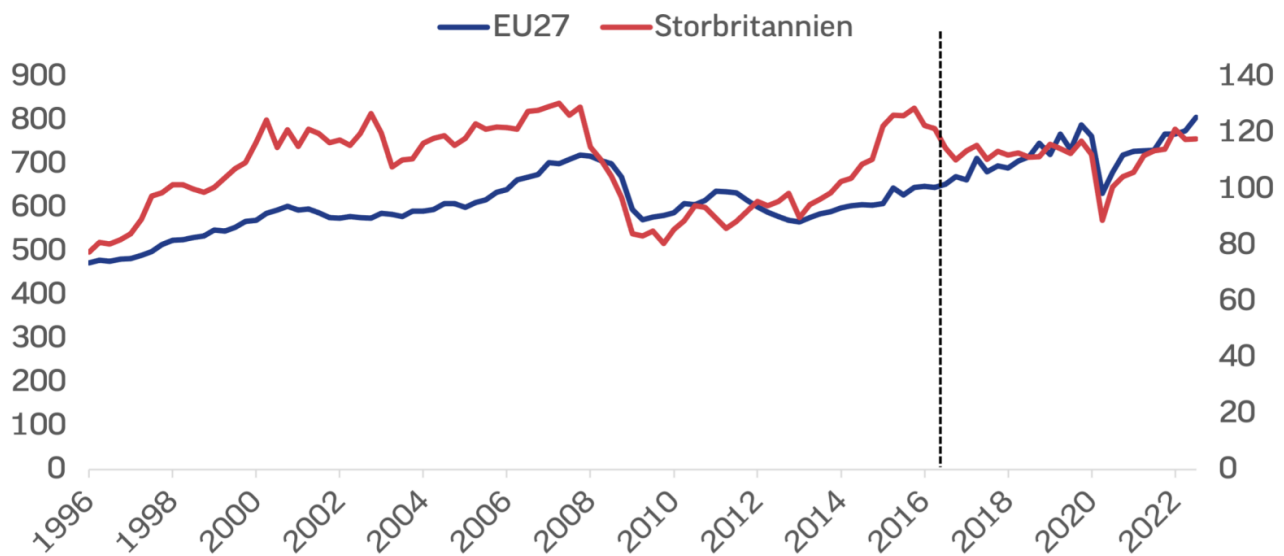

Kilde: Tænk tanken EUROPA på baggrund af Macrobond • Lavet med Datawrapper

Usikkerhed om økonomien efter Brexit og kaos i den britiske offentlige sundhedssektor

Det generelle investeringsniveau i Storbritannien ser ud til at falde allerede efter afstemningen om Brexit i 2016 jf. figur 5 og halter også efter udviklingen i EU. En del af dette er udtryk for tvivl hos investorer om, hvilken vej Storbritannien vil vælge fremover efter Brexit.

Figur 5. Investeringer i EU27 og Storbritannien, mia. EUR

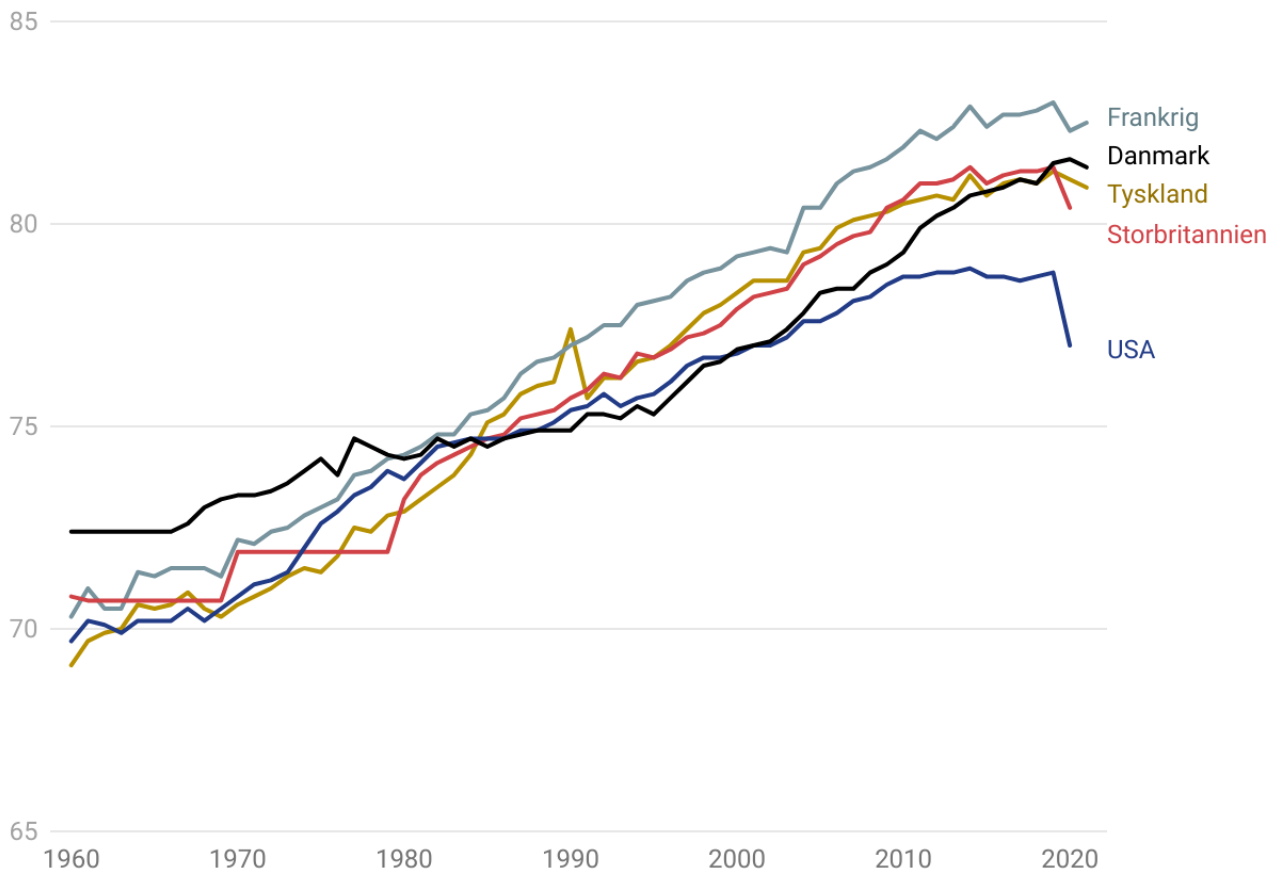

Kilde: Tænk tanken EUROPA på baggrund af Macrobond

Sammenligninger foretaget af avisen Financial Times af britisk økonomi med en række sammenlignelige vestlige OECD-økonomier, herunder Danmark, de nordiske lande, Frankrig og Tyskland peger også på, at Storbritanniens økonomiske politik på en række parametre som reallønsudvikling, udgifter og investeringer i den offentlige sektor og i sundheds- og socialsektoren samt den forventede levealder i en årrække har ført til en reduktion af den offentlige sektors kapacitet til at klare sine opgaver, hvor det øjeblikkelige kaos er den foreløbige kulmination på effekten af sparepolitikken.[10](#)

En sammenligning med en række andre OECD-økonomier peger i retning af, at sparepolitikken sandsynligt udover pandemien har medvirket til en lavere forventet levealder i Storbritannien jf. figur 6 om den forventede levealder i Storbritannien frem til 2020, kun "overgået" af bundskraberen USA, som siden finanskrisen har oplevet først en stagnation og siden et markant fald i den forventede levealder.

Figur 6. Storbritanniens forventede levealder i forhold til andre OECD-lande

Kilde: Tænk tanken EUROPA på baggrund af Macrobond • Lavet med Datawrapper

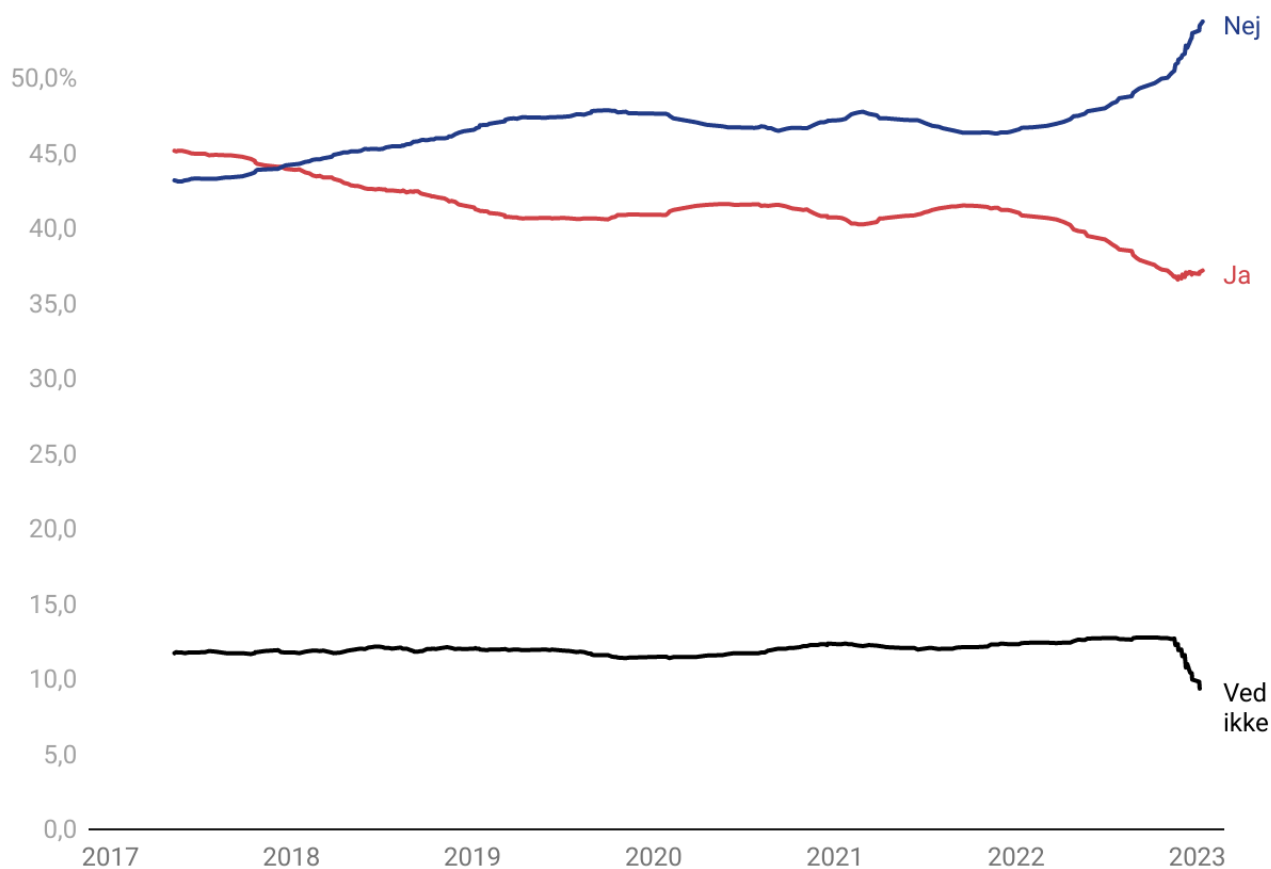
Tilslutningen til den konservative regering og til Brexit-beslutningen er lav

Udviklingen i den britiske offentlige sektor er ikke en følge af Brexit, men af den førte sparepolitik under diverse konservative regeringer. Kaosset i den britiske offentlige sektor styrker derfor ikke den konservative regering i befolkningens øjne. I den seneste meningsmåling fra 23. december 2022 er tilslutningen til Labour på 49 pct. imod en tilslutning til de Konservative på 23 pct.¹¹ Det er således en regering med lav opbakning i befolkningen og i intern splittelse, som skal føre de vanskelige forhandlinger med EU.

Hertil kommer, at selve tilslutningen til beslutningen om Brexit er dalende siden 2021 jf. figur 7

Figur 7. Var det den rigtige beslutning at forlade EU?

Tallene følger et månedligt glidende gennemsnit

Kilde: Tænk tanken EUROPA på baggrund af Natcen Social Research • Lavet med Datawrapper

De Konservatives ønske om afskaffelse af EU-lovgivning risikerer at øge det økonomiske kaos

Under sloganet "take back control" har den konservative regering afgivet løfter om bedre og mindre regulering af det britiske erhvervsliv efter Brexit. Foreløbigt ser det ud til, at f.eks. den kemiske sektor udsættes for større omkostninger ved indførelse af den britiske regerings nye regulering til afløsning af EU-reguleringen. Hvor EU-regulering kostede sektoren omkring 500 millioner pund årligt, vil regeringens forslag ifølge regeringens egne beregninger koste op til 1 mia. pund og måske løbe op i 2 mia. pund årligt ifølge Financial Times.[12](#)

Onsdag den 18. januar 2023 genoptog Parlamentet behandlingen af et samlet lovforslag, som de særligt Brexit-tilhængerne hos De Konservative længe har presset på for, der som udgangspunkt tilbagekalder al EU-lov i Storbritannien. Det drejer sig om ca. 4.000 stykker lovgivning, som medmindre andet besluttet elimineres med udgangen af 2023. Kun særlig vanskeligt overskuelig lovgivning kan nyde godt af en udsættelse til 2026. Ifølge eksperter og erhvervslivets organisationer vil dette føre til mere kaos og investeringsusikkerhed for industri, servicevirksomheder og NGO'er.[13](#)

Brexit risikerer at blive de britiske konservatives mareridt

Situationen skyldes ikke bare en her og nu dårlig britisk håndtering under den foregående premierminister, Liz Truss af de økonomiske konsekvenser af energikrisen som følge af Ruslands

krig mod Ukraine. Storbritannien har som følge af den interne strid i Det Konservative Parti især, om hvordan Brexit skal håndteres, manglet klart politisk lederskab. Den stærke uenighed mellem interne fraktioner i De Konservative har gjort det umuligt for skiftende konservative premierministre at komme videre oven på Brexit med en troværdig økonomisk politik med højere generel opbakning i befolkning og i erhvervslivet.

Det britiske nyhedsmedie Spectator rapporterer, at Labours leder, Keir Starmer har meddelt premierminister Rishi Sunak, at Labour er villige til at bakke et kompromis

med EU om Den Irske Protokol op.[14](#) Det er ganske usædvanligt for traditionen med flertalsregeringer i Storbritannien og illustrerer de interne problemer hos De Konservative. Starmer har meddelt, at han vil søge bedre relationer med EU på en række områder uden at gå i detaljer for så vidt angår handelsrelationerne,[15](#) hvilket formentligt skyldes ønsket om ikke at påvirke de igangværende forhandlinger om Den Nordirske Protokol.

Med Johnson som premierminister spillede regeringen højt spil over for EU ved at foreslå en lov, der giver regeringen mulighed for unilateralt at afskaffe Den Irske Protokol. Lovforslaget er på vej igennem det britiske parlament og har passeret Underhuset. Forhandlingerne om protokollen skal derfor afsluttes inden den nye lov eventuelt træder i kraft i løbet af foråret 2023.

Det protestantiske nordirske parti, DUP, boykotter siden valget den 5.maj 2022 det nordirske parlament, Stormont. De tabte deres relative flertal til katolikkerne i Nordirland, Sinn Féin. Stormont skal give sin accept af Den Irske Protokol, men DUP nægter at medvirke til implementeringen af Den Nordirske Protokol, fordi denne fører til en grænse for varer og tjenester imellem Nordirland og resten af Storbritannien.[16](#)

Er der en varig politisk løsning på det nordirske problem?

Udover de generelle tegn på et mere positivt klima mellem den konservative britiske regering og EU så er der også små tegn på fremskridt i forhandlinger om Nordirske Protokol. Der er opnået enighed om adgang til det britiske IT-system for data over samhandlen mellem Nordirland og resten af Storbritannien.[17](#) Det er forudsætning for, at EU stikprøvevis kan kontrollere om varerne til Nordirland overholder EU's regler på for eksempel miljø og sundhedsområderne.

Parterne har også gjort fremskridt ift. at afskaffe en 25 pct. told på import af visse stålprodukter eksporteret fra resten af Storbritannien til Nordirland, fordi EU's stålkvoter var udløbet¹⁸ – et ret slående eksempel på, at Protokollen faktisk har indført en grænse mellem resten af Storbritannien og Nordirland.

Begge parter nedtoner deres optimisme om muligheder for at sikre en aftale, men fra begge sider tales også om, at forhandlingerne gør fremskridt.[19](#)

Success for forhandlingerne vil kræve kompromisser om nogle af de vanskeligste spørgsmål, som siden indgåelsen af Protokollen i 2019 har adskilt parterne.

Blandt de vigtigste spørgsmål vil være at reducere kontroller af varer, især på fødevareområdet mellem resten af Storbritannien og Nordirland. Adgangen for EU til det britiske datasystem for samhandlen mellem resten af Storbritannien og Nordirland er et første skridt, og et mere fleksibelt kontrolsystem kan findes.[20](#) Det burde også være muligt at finde en løsning, der reducerer EU-Domstolens eneret som øverste instans til at afgøre tvister mellem EU og Storbritannien.[21](#)

Men oven i dette så vil den konservative regering skulle sikre sig et flertal i Parlamentet. Her er den største forhindring store dele af Det Konservative parti med den pro-Brexit European Research Group (ERG) med flere prominente konservative partimedlemmer, der bliver en hård nød at knække.[22](#) I den forbindelse kan premierminister Rishi Sunak måske vælge at gøre brug af Labours tilsagn om at bakke en forhandlingsløsning om Den Irske Protokol op.

Dog skal Sunak så være forberedt på, at det kan føre til, at medlemmer af ERG forlader det Konservative parti for at samle pro-Brexit konservative i et parti sammen med andre ligestillede. Ligesom han skal være forsigtig med at afskaffe al EU-lovgivning, for det vil vanskeliggøre samarbejdet om at reducere kontrol af varer, som indføres til Nordirland, hvis disse varer ikke længere overholder for eksempel EU-standarder på sundheds- og miljøområdet. Om Sunak også kan få de nordiske protestanter med til sådanne løsninger må tiden vise.[23](#)

Der skal to til en tango – kan EU finde en løsning?

I løbet af sommeren og efteråret 2022 var der stigende tegn på, at EU's ledere var ved at miste tålmodigheden med de britiske Konservative. Stats- og regeringschefer samt ministre fra Frankrig, Irland og Tyskland var især kritiske over for briternes ensidige forsøg på at torpedere Den Nordiske Protokol.[24](#)

Men findes der konkrete holdbare løsninger på problemerne om samhandlen mellem Nordirland og resten af Storbritannien, må det forventes, at EU kan samles om løsninger, som kan føre til et smidigere og mindre konfliktfyldt forhold til Storbritannien, også i lyset af, at Europa har brug for et tæt samarbejde mellem Storbritannien og EU i en tid med krig i Europa.

1www.ft.com/content/5fdf0aa6-8448-4eb6-8c25-fb3be965245e
2www.ft.com/content/20d11f7f-1f5d-48dc-a47d-dd459f45deb1 og
www.ft.com/content/87a7d20f-28ae-46f8-b35f-7744b6c77918
3www.ft.com/content/69dcbe1a-8678-4be0-9449-661a73a54297
4Lunch Time Espresso, the Spectator, 10. januar 2023 og En perfekt storm, Zetland 12. januar
5www.ft.com/content/9c849696-95b8-4427-bbd6-893fd0467880
6Spectator, 11. januar 2023
7obr.uk/forecasts-in-depth/the-economy-forecast/brexit-analysis/#assumptions
8www.cer.org.uk/insights/post-brexit-immigration-uk-labour-market
9en.macromicro.me/collections/43/eu-market-relative/535/eu-10-years-bonds-yield-rate-countries-in-europe, 13. januar 2023
10twitter.com/henrywismayer/status/1612531409339711488/photo/1
11www.ipsos.com/en-uk/uk-opinion-polls
12www.ft.com/content/f41e3350-c870-41a7-b350-80d3a483ef8d
13www.ft.com/content/47dd0054-7355-4afe-9599-e657931e4d32
14Lunch time Espresso, Spectator 13. januar 2023
15www.ft.com/content/a13f684f-f55c-4e83-b5ee-55bb3ce55712
16www.ft.com/content/5fdf0aa6-8448-4eb6-8c25-fb3be965245e og
thinkeuropa.dk/notat/2022-08-eu-uk-forholdet-efter-boris-johnson
17www.ft.com/content/b41209e4-8e71-426d-a1d5-1f70af89b9ee
18www.politico.eu/article/european-union-united-kingdom-northern-ireland-close-to-further-mini-deals-on-post-brexit-northern-ireland-trade/
19ibid.
20ibid. og ukandeu.ac.uk/why-is-the-northern-ireland-protocol-so-difficult/
21www.ft.com/content/590bda94-ab1e-4e9a-80c1-17acc05fb519
22ibid.
23ibid.
24thinkeuropa.dk/notat/2022-08-eu-uk-forholdet-efter-boris-johnson